

ראשי פרקים

נושא	עמודים
מבוא	2
סקירת הספרות	2-7
א. נשים בצבאות העולם – מבט השוואתי	
1. נשים בתפקידי פיקוד – נתונים מהעולם	4-5
2. כשלים בקידום נשים בצבא לתפקידים בכירים	5-6
ב. נשים בפיקוד צה"ל	
ישראל - שינויים במעמד האישה בצה"ל ובפוטנציאל נגישותה לתפקידים בכירים	7-8
מאפיינים של אישה בתפקיד פיקודי	9
הכשרת נשים לפיקוד בכיר בצה"ל ומינויים	9
פוטנציאל מינוף התפקיד הבכיר בצה"ל לתפקיד בכיר באזרחות	10-11
חקר מקרה: המג"דית אשרת בכר	12
סיכום	13
ביבליוגרפיה	14-15

מבוא

'הצבא משמש קרש קפיצה לאזרחות'. האם משפט זה נכון ביחס לחיילים ולחיילות, לקצינים ולקצינות? בעבודה זאת אבחן את סוגיית שוויון ההזדמנויות לתפקידים בכירים עבור נשים בצבא והאם הם משמשים קרש קפיצה עבורן לתפקידים באזרחות.

הנתונים מלמדים על בעיה של ייצוג חסר: שרק 39% מכלל הנשים בישראל מתגייסות לצה"ל, למרות שזה חוק מחייב, רק 86% מהתפקידים פתוחים לשירות נשים ונשים מהוות 25% ממערך הקצונה ורק 10% מהפיקוד הבכיר (לוי, 2015).

השאלה הנשאלת היא: האם נשים בכירות בצה"ל הן חריג שמעיד על הכלל? וההשערה היא שמיעוט נשים בתפקידים בכירים, למרות רפורמות להגברת השוויון המגדרי, מעיד על מחסום מובנה בקידום נשים.

אבחן את ההשערה בהתייחס לנתונים מהעולם ובהתייחס לנתונים לישראל, אנתח את הקשר בין תפיסת מעמדה החברתי-פוליטי-כלכלי לבין סיכוייה להגיע לתפקידים בכירים בצה"ל ואת הקשר בין מעמדה בצבא לסיכוייה לשפר מעמד באזרחות.

סקירת ספרות

נשים בצבאות העולם – מבט השוואתי

מדינת ישראל הינה בין המדינות היחידות בעולם בהן קיימת חובת גיוס של נשים לצבא ואחוז המתגייסות בה עומד על 39%. עם זאת, נשים מתנדבות/מתגייסות גם לצבאות המערב: הונגריה 17.5%, הולנד 9%, לוקסנבורג 5.7%, ארה"ב 14%, ספרד 13.4%, בלגיה 8.3%, צרפת 13.2%, קנדה 12.8%, סולבקה 7.7%, ליטה 12.5%, נורווגיה 7% (לוי, 2015). גם במדינות לא דמוקרטיות ולא מערביות יש חובת גיוס נשים (סין למשל) ומתנדבות לשירות (אפגניסטן, למשל).

מרבית הצבאות המערביים התחילו לכלול נשים בשורותיהם רק משנות ה-70. לאחוז קטן מאד אפשרו לשרת בתפקידים קרביים. בארה"ב הוקם חיל הנשים האמריקאי תומך הלחימה ב-1941 ונשים יכלו להתנדב לצבא, אבל גם לפני כן נשים אתגרו את הצבא ועוררו את השיח הביקורתי ביחס למקום הנשים במערך הביטחון: במלחמת העולם השנייה נשבו 83 אחיות צבאיות על ידי היפנים ונותרו שביות מלחמה במשך שלוש שנים. 16 נשים נהרגו במהלך מלחמת העולם השנייה, מתוך 350 אלף נשים אמריקאיות שהתגייסו.

הצבא האמריקאי נקט בגישה שוויונית ופתח את מרבית המקצועות גם לנשים: ב-1974 הוכשרו שש טייסות אמריקאיות וב-1978 - לאחר שפורק חיל הנשים - הן שולבו לצד הגברים בזרועות וביחידות השונות בצבא. ב-1991, במלחמת המפרץ יצרה ארה"ב תקדים לפריסת נשים בחזית כאשר למעלה מ-40 אלף נשים הוצבו בעירק כמעט כל תפקיד בצבא האמריקאי. בעוד רבות היו בטווח האש, לא הותר להן להשתתף במבצעי קרקע מתוכננים. אף על פי כן, ישנם דיווחים רבים על נשים שנתקלו באויב במהלך הקונפליקט ו 14,000 נשים קיבלו את "אות הקרב על שירותן בעירק (שפרן-גיטלמן ופרג'ון, 2020). קשיים מעוררי דיון ציבורי עמם מתמודד צבא ארה"ב בהקשר שירות נשים: דיווחים